

Ons nummer: O25.002240

Informatie raad/mededeling college

Onderwerp	De eerste ervaringen met de Omgevingswet en een vooruitblik naar 2026 en verder
Commissie	Doarp, Stêd en Omkriten
Collegebesluit d.d.	4 november 2025
Portefeuillehouder	Bauke Dam
Team	Ruimtelijke Ontwikkeling
Adviseur	Lucia van der Bijl

Reden informatieverstrekking actieve informatie van het college

Collegebesluit

Het college van burgemeester en wethouders besluit de raad middels bijgaande raadsinformatiebrief actief te informeren over:

- De eerste ervaringen met twee kerninstrumenten van de Omgevingswet.
- De stand van zaken rondom de implementatie binnen de gemeente.
- Een vooruitblik op de verdere ontwikkeling van het omgevingsplan, de dienstverlening en bijbehorende projecten richting 2026 en verder.

Toelichting/achtergrond

Inleiding

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Inmiddels werken we ruim anderhalf jaar met deze nieuwe wetgeving. In deze raadsinformatiebrief geven wij u een overzicht van onze eerste ervaringen met twee kerninstrumenten (omgevingsplan en omgevingsvergunning) van de Omgevingswet en de stand van zaken rondom de implementatie binnen onze gemeente.

Daarnaast blikken we vooruit naar de komende jaren. We gaan in op de verdere ontwikkeling van het omgevingsplan, de dienstverlening rondom omgevingsvergunningen, en de projecten die daarbij horen. Ook informeren wij u over de voortgang en planning van de evaluaties van eerder door uw raad genomen besluiten, zoals het adviesrecht bij BOPA-aanvragen, verplichte participatie en het delegatiebesluit voor wijzigingen in het omgevingsplan.

1. Eerste anderhalf jaar Omgevingswet

1.1 Algemeen

Met de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) zijn een aantal taken en verantwoordelijkheden van gemeenten veranderd. Er zijn nieuwe taken bijgekomen, sommige zijn overgegaan naar andere bevoegde gezagen, en op onderdelen heeft de gemeente een andere rol gekregen. Daarnaast zijn nieuwe meldings- en informatieplichten ingevoerd, en zijn sommige vergunningplichten omgezet in meldingsplichten. Ook zijn er meer open normen en zorgplichten gekomen in plaats van concrete regels of verboden.

De Omgevingswet heeft als doel om regelgeving duidelijker, voorspelbaarder en gebruiksvriendelijker te maken, en besluitvorming sneller en beter te laten verlopen. Dit vraagt om een integrale, samenhangende werkwijze. De landelijke overgang naar dit nieuwe stelsel is nog in volle gang, bijvoorbeeld bij het verder ontwikkelen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en de overgang van het tijdelijke naar het nieuwe deel van het omgevingsplan.

De afgelopen jaren heeft de gemeente Súdwest-Fryslân zich met behulp van de VNG-serviceformules voorbereid. Het dienstverleningsproces is daarbij, op basis van klantreizen,

ingericht. Interne processen zijn uitgewerkt, afspraken vastgelegd, medewerkers opgeleid en verschillende oefeningen uitgevoerd.

Toch konden we pas na de invoering écht ervaring opdoen met de nieuwe manier van werken. In de praktijk blijkt dat veel inwoners en ondernemers moeite hebben om hun weg te vinden in het DSO, in de regels van de Omgevingswet en binnen de gemeentelijke organisatie. Het is voor hen vaak niet direct duidelijk onder welke voorwaarden zij hun plannen kunnen uitvoeren. Bovendien zijn de procedures en de afwegingsruimte in sommige gevallen nog steeds complex en tijdrovend. De gewenste versnelling in vergunningverlening is dan ook - zowel in Súdwest-Fryslân als landelijk - nog niet overal zichtbaar.

1.2 Stabiliteit en werking Digitaal Stelsel Omgevingswet

Voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet was er landelijk veel aandacht voor het functioneren van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Alle ogen waren op 1 januari 2024 dan ook gericht op het nieuwe online Omgevingsloket.

Het DSO ondersteunt de uitvoering van de Omgevingswet. Het bestaat uit lokale systemen van overheden en de onderdelen van de landelijke voorziening (DSO-LV), zoals het Omgevingsloket. Het DSO fungeert als centrale ingang voor het vinden van informatie over de fysieke leefomgeving en het aanvragen van de benodigde toestemmingen.

Eén van de verwachtingen was dat het DSO bij zou dragen aan een overzichtelijk omgevingsrecht. Het is voor een initiatiefnemer echter (nog) niet mogelijk om met één druk op de knop te zien welke regels op zijn perceel gelden. Daarvoor moeten meerdere documenten worden geopend. Door alle regels over de fysieke leefomgeving samen te brengen in één Omgevingsplan, hopen wij het voor initiatiefnemers overzichtelijker, eenvoudiger en beter te maken. Deze opgave gaat echter jaren in beslag nemen.

Doordat op 1 januari 2024 nog niet elke gemeente (om technische redenen) in staat was om plannen te publiceren op het DSO, is tegelijk met de inwerkingtreding van de Omgevingswet het TAM-omgevingsplan (Tijdelijke Alternatieve Maatregel) in het leven geroepen als overgangsregeling voor wijzigingen in het omgevingsplan. Deze maatregel biedt gemeenten de mogelijkheid om tijdelijk gebruik te blijven maken van de oude IMRO-standaard, zodat planvorming en gebiedsontwikkeling niet stil komen te liggen tijdens de overgang naar de nieuwe digitale standaard STOP/TPOD. Op 1 januari 2026 stopt deze maatregel. Plannen die uiterlijk op 31 december 2025 in ontwerp ter inzage zijn gelegd, mogen nog via TAM-IMRO worden afgerond. In onze gemeente zijn er 6 TAM-omgevingsplannen in voorbereiding.

Tegelijkertijd zijn wij druk bezig om het proces voor de wijziging van het omgevingsplan in te richten, zodat ook in 2026 initiatieven doorgang kunnen vinden als de tijdelijke maatregel vervalt.

Uit de voortgangsbrieven in 2024 van de toenmalige minister blijkt dat het DSO stabiel werkt. Er zijn geen ernstige storingen geweest. Initiatiefnemers hebben aanvragen via het nieuwe Omgevingsloket kunnen indienen en wij kunnen deze aanvragen ontvangen en behandelen. Hiermee is continuïteit geboden aan gebruikers in de overstap van het oude systeem, het Omgevingsloket Online (OLO) naar het DSO. Eind 2024 is het OLO definitief gesloten.

Dat betekent niet dat inmiddels alles vanzelf goed loopt. Met name over de gebruiksvriendelijkheid van het DSO zijn zorgen. De vergunningchecks in het portaal zijn niet altijd goed op elkaar afgestemd of ingewikkeld. Landelijk wordt er gewerkt om - aan de hand van gebruikerservaringen - verdere verbeteringen in het Omgevingsloket door te voeren.

1.3 Delegatiebesluit omgevingsplan

Op 21 december 2023 heeft de raad besloten om in bepaalde gevallen het vaststellen van een wijziging van het bestemmingsplan te delegeren aan het college. Op basis van dit besluit hebben wij tot nu toe slechts één besluit genomen, zijnde een voorbereidingsbesluit voor een bepaalde locatie. Dit specifieke besluit is te weinig om een goed beeld te krijgen over de werking van het delegatiebesluit. Om meer ervaring op te doen schuift de evaluatie een jaar op, tot december 2026.

1.4 Participatie

De Omgevingswet stimuleert participatie. Aanvragers moeten aangeven of en hoe de samenleving betrokken is geweest bij de voorbereiding van hun aanvraag omgevingsvergunning. Ook heeft uw gemeenteraad bij besluit van 21 december 2023 gevallen van BOPA's aangewezen waarvoor participatie verplicht is. Wel is participatie vormvrij, waardoor ruimte ontstaat voor flexibiliteit en maatwerk. Om initiatiefnemers te ondersteunen is de 'beluysenheidswizer' ontwikkeld. Als hulpmiddel is op de gemeentelijke website een scan opgenomen die, aan de hand van een aantal vragen, een indicatie geeft of de aanvrager veel of weinig participatie moet organiseren.

1.5 Adviesrecht

Op 21 december 2023 heeft de raad eveneens een lijst vastgesteld met gevallen waarbij de raad adviesrecht heeft bij aanvragen om een omgevingsvergunning voor een BOPA. Bij dit besluit, als ook het besluit over verplichte participatie en het delegatiebesluit is toegezegd dat wij het betreffende besluit binnen twee jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen evalueren.

Het afgelopen anderhalf jaar werkten we met name aan de afhandeling van aanvragen onder het oude stelsel. Om die reden zijn er nog relatief weinig aanvragen voor BOPA's onder het nieuwe stelsel behandeld dan wel in behandeling. Hierdoor is er nog te weinig ervaring opgedaan met aanvragen waar er sprake is van adviesrecht van uw raad of de participatieplicht van toepassing is. Daarom zal de evaluatie van deze 2 besluiten ook opschuiven tot eind 2026.

2. Vooruitblik komende jaren

De Omgevingswet is een wet waarvan de implementatie niet in één keer klaar is. Het werken met de Omgevingswet krijgt steeds meer vorm. Daarbij gaat het onder andere over het verder inzetten van de kerninstrumenten het omgevingsplan en de omgevingsvergunning.

2.1 Omgevingsplan

Van rijkswege heeft elke gemeente een omgevingsplan gekregen; een document op het DSO dat geldt als tijdelijk omgevingsplan. Hierin is vastgelegd dat de nu nog losstaande documenten, waaronder de geldende bestemmingsplannen en verordeningen, juridisch onderdeel uitmaken van het omgevingsplan. Bovendien is hierin de zogenaamde "bruidsschat" opgenomen, bestaande uit 303 artikelen met rijksregels (over o.a. vergunningsvrij bouwen, erfgoed en milieu) en bijbehorende activiteiten.

In de transitieperiode (de periode tot 2032) moeten alle regels over de fysieke leefomgeving worden omgezet naar één gebiedsdekkend omgevingsplan voor de hele gemeente. Uiteindelijk komen daarmee alle losstaande documenten te vervallen en moeten alle regels in dit ene plan een plek krijgen.

Bij het opstellen van het gebiedsdekkend omgevingsplan moeten ook de bij de Omgevingswet behorende AmvB's in acht worden genomen met daarin onder andere gewijzigde milieuregels. De manier van bestemmen zoals we dat kenden in bestemmingsplannen, onder de Wet ruimtelijke ordening (Wro), wordt losgelaten. Er moet worden geredeneerd vanuit functies; een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, met de daarbij behorende activiteiten.

De kaart bij het omgevingsplan is uitsluitend digitaal raadpleegbaar. Dit komt doordat de Omgevingswet uitgaat van het principe "één klik op de kaart" waarmee de geldende regels zichtbaar moeten worden. De juridische regels voor activiteiten die opgenomen worden in het omgevingsplan, moeten bovendien toepasbaar worden gemaakt en voorzien van indieningsvereisten, aanvraagformulieren en (eventueel) vergunningschecks.

Behalve de overgang van de nu geldende regels naar het gebiedsdekkende omgevingsplan, moet het omgevingsplan ook ruimte bieden aan gebiedsontwikkelingen. Het voorlaatste hoofdstuk van het

omgevingsplan, hoofdstuk 23, wordt hiervoor ingericht. Na realisatie kunnen plannen worden opgenomen in de basisstructuur van het omgevingsplan.

2.2 Omgevingsvergunning en Samen beter

Om de dienstverlening te verbeteren en aan te sluiten op de ervaringen van inwoners, ondernemers en eigen organisatie met de Omgevingswet, is het project “Samen Beter” gestart.

Met het project **Samen Beter** werkt de gemeente aan snellere, persoonlijkere en beter toegankelijke dienstverlening. Op 30 juni is het nieuwe werkproces officieel gestart. Sindsdien staan dagelijks medewerkers klaar om inwoners en initiatiefnemers via alle beschikbare kanalen direct te helpen. Zij beantwoorden vragen zoveel mogelijk meteen of verwijzen door naar het juiste loket. De daaropvolgende plannen (zoals aanvragen voor omgevingsvergunningen of vooroverleggen) worden daarbij, afhankelijk van hun inhoud en complexiteit, onderverdeeld in twee routes: Route A en Route B.

Route A betreft een route voor relatief eenvoudige plannen die vaak passen binnen bestaande regelgeving en waarbij slechts een beperkt aantal belangen speelt. Eventuele afwijkingen worden beoordeeld door de vergunningverlener zelf of samen met een deskundig adviseur.

Elke aanvraag wordt direct na binnenkomst beoordeeld op volledigheid en juiste toestemmingen. Indien aanvullende gegevens nodig zijn, neemt de vergunningverlener nog dezelfde dag telefonisch contact op. De benodigde informatie wordt vervolgens bevestigd per e-mail of brief. Zodra de aanvraag compleet is, volgt de inhoudelijke toetsing door de vergunningverlener, eventueel met ondersteuning van deskundigen. De aanvrager ontvangt de contactgegevens van de vaste zaakbehandelaar.

Route B is bedoeld voor complexere plannen die vaak afwijken van de standaardregels, meerdere belangen raken en meer afstemming vragen. Deze plannen worden begeleid door een planregisseur, die het proces coördineert en, indien nodig, een projectteam samenstelt voor de inhoudelijke behandeling. De planregisseur blijft ook tijdens een eventueel vervolgetraject – bijvoorbeeld bij de omgevingsvergunning na een vooroverleg – het vaste aanspreekpunt voor de initiatiefnemer.

Bijlage(n)

1. nvt